

Daniel Gaztañaga Heriz

*Aretxabaleta,
Gipuzkoa
(1915-2010)*

Aurkibidea

Biografia

Aretxabaletako Izurieta ("Uzitte") elizateko Ametzagoikoa baserrian jaioa. Aita bertakoa zuen eta ama Galartza elizateko Azkotixa baserrikoa. Elkarriketa egin zitzaionean, 87 urte zituen. Baserritarra, Zerrajeran eta Fagorren lan egindakoa. Gerran ibili zen eta bi hatz moztu zizkioten Nafarroan gerran zebilela. [Patxi Gaztañaga](#)ren anaia.

Zintak

ARE-001

- **Proiektua:** Leintz bailarako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Beitia Sasiain, Ruben - Irizar Kortabarria, Maider - Segura, Ainhoa
- **Data:** 2002-10-30
- **Iraupena:** 77 min
- **Euskarria:** Mini Disc
- **Kodifikatzailea:** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane

ARE-002

- **Proiektua:** Leintz bailarako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Beitia Sasiain, Ruben - Irizar Kortabarria, Maider - Segura, Ainhoa
- **Data:** 2002-10-30
- **Iraupena:** 21 min
- **Euskarria:** Mini Disc
- **Kodifikatzailea:** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Lihoak (linuak) ehun lan

- **Erref:** ARE-001/001
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:00:43
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Lihoaren lanak. Lihoari azala trangan kentzen zitzaion.

Transkripzioa

- ...hona, ta hortik horra. Ta hamen be bai, hola. Ta hamen zuluetatik sartzen jakon ziri bat. Ta gero [...], ez dakitzu? Hor liñua [...], hemen liñua ifintzen zan ta dana, azal dana, kendu eitten eutsen. Bai, horixe da trangioi.

- Gordeta eukotzun hori, e?

- Hau Patxik emun osten. Horrek [hirurek] euken ta hau atzenengo [pasadakua] da. Ta horrek beste bi dauko. Bai. Lehenengokua, bigarrena ta hirugarrena. Hau hirugarrena da. Honek ya fin isten euen.

2. Dotrina ikastearen garrantzia

- **Erref:** ARE-001/002
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:00:43. **Bukatu:** 00:03:01
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Baserriko lanak umetan. Eskolara gutxi joaten ziren, etxean lagundu behar izaten zen eta. Dotrina ikastearen garrantzia. Abadeak galderak egiten zituen eta ondo erantzun beharra zegoen txartela lortzeko, bestela kalabaza ematen zuen. Jaunartzea egiteko ere txartela behar izaten zen. Pazkoa garaian, abadea eta sakristaua txartel batzen ibiltzen ziren baserriz baserri.

Transkripzioa

- Eta eskolatik bueltan etorri ta gero eitten [zittuen] horrek lanok, ala eskolara fan barik? Zelan egitten [zittien]?
- Ez, ez, ez. Ganaua, jeneralien, goixien ibiltten zan ta!
- Goixien?
- Goixetik, goixetik.
- Ba! Eskolie, zera... Eskolie... dotriñie bai! Hamen... jo! Azkoittiko abadiiek-eta dotriñie? Dotriñien proporziñuen ikesi [bahu] zera, ingenierotik gorakue [hitzen]. Jo! Dotriñie? Puf! Buruz!
- Ta atzo edo lehengunien esan notsuen nire anaie-ta, ni hareaz faten nitzen beti txarteloi hartzen. Txartela be...
- Jo!
- Bai. Aber, txartelan kontuek, kontau. Kontau!
- Ba esaten neutsen: "Guezan txartela hartzen", ta, ba, [han] fan egin biher txarteloi...
- Pazkuetan, garizumie pasaute.
- Ta faten gitzen sankristixara faten gitzen beraana. Ta preguntetan uskun "Ta hau ze?", ta "Hau zer?" ta ni isilik. Dana harek kontetan auen! Harek dana ekixen. Kartilla dana ekixen harek; buruz dana! Ta pregunta bat ein etsen beren buruz, abadiorek, ein uskun ta "hori dotriña kartillan ez dau". "Ez dauela?", "Ez, ez dau hori dotriña kartillan, ez dauko hori". [...] hartu ta begiketan dusku ta "Ez jaukek, ez. Ez jaukek".
- Harek bai jakin, e?
- Dana jakin! Ni hareaz faten nitzen. Nik ez nekixen, bueno, ezebez nik, "Kredue" ta "Aitta Gurie" ta holako batzuk.
- Bai, [...] dotriñie, ene!
- Ta, ze zan? Ondo erantzun ezker txartela emoten otsuen?
- Ba txartela izeten zan, hori, e... Bestela kalabazak emoten zittuen. Kalabazak, ba... Txartela? Bai, ta dotriña ikesi ta berriro fan bihar ha txartela hartzera. Dotriñie [ikusi]... ta ez badaukek dotriña, zera, galderak ez baeuen zerketan, ez baekixen, "Aber, ha ikesi ta etorri gero!" Ta ha ikesi ta barriro fan. Ta barriro zertu biher. Neuri ez jate suertau, baiña...
- Ba, izeten zan txartel bat izeten zan dotriñakue. Ta beste bat izeten zan, gero ha kanbixau eitten euen komuniua hartzen zauenien, gurejauna hartzen zauenien, ha kanbixau eitten zan.
- Pazkuak, garizumia pasau ta gero. Pazkuetan.
- Ha kumuniokue izeten zan. Ya ha sakristauak kanbixau eitten euen. Sakristaua faten zan abadiak komunio emuten ta zeraaz. Ta sakristauak lehengo txartela kendu ta komuniokue emun...
- Dotriñakue kendu ta...
- Ta gero ha txartela etxera ekarten zauen ta Pazkutan edo noix etorten zien, sakristauaz ta arrautzak batuaz [...] bat ein ta [zerok, txartel batzuk]...

- Bai, zerok, [...], [zerketan], bedeinkaketan abadia etorten zan, ta zestuaz ta sakristaua, monagillue ta arrautzak. Ta txartela...

- Txartela entregau bihar orduen.

- Bai.

- Bueno! Gaur balitz, e...

- Eta arrautzak, zerien...?

- Berak erueten zittuen!

- Berak eruaten zittuen?

- Bueno, dozena bat [edo zer], ta, ba, etxe bakotzeko... Kriston zestuaz ibiltten zien ta [harek] arrautzek hartu ta...

- Eurendako gero?

- Onbre! Beretako! Klaro! Beretako!

3. Ehunezko arropak

- **Erref:** ARE-001/003
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:03:01. **Bukatu:** 00:04:24
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Ehunezko arropa. "Txarrantxa"; "kurrue"; "amelue".

Transkripzioa

- [...] be bai, ta zerak be bai. Ta esnie ekarten euen. Lehen be esan dot, esnie ekarten eben harek. Ta haik txarrantxakin etorten zien, ta [...], ta hari apartaten eutsenak kurrue eitten euen, kopetie eitten euen.

- Kopetak, kopetak, kopetak.

- Ta hari apartaten eutsena zan amelue; ha zan bastotxuaue kurrue baiño.

- Bai, hor e.. Klasifikazi... klasifika... Bai. Ta gero, harekin [ipurdi harek] bastuekin harekin frakak eta horreik [...]. Frakak lehenengotan...

- Gogorrak?

- Gogorrak eta busti ezkerro, barrez... Nik entzunde deuket...

- Ze ein ezkerro?

- Busti ezkerro, jo-ta [...] moduen.

- A, bai, e?

- Nik entzunde deuket Kurtzebarrin zaparradiak harrapau, ta frakak, ehunezko fraka barrixek, jo-ta... Klaro, [pintxuek-eta...] gaiñera, zerak. Han [harra] moduen eukitzen zittuen haik, ta han [harra] moduen, ez dakitzu? Ta gogortutakuen horrek dana urretu biher, ta frakak kendu ta harrixekin kargau ta tarrasien frakak bigunketan. [...]. Entzunda dauket nik hori. Bai. Gero [zahartu ha] ta bigundu.

- Ibilixan...

- [Harek] garbittu ta [ibili] ta zera ta. Izerak be, izerak be lehenengotan, ba...

- Joe, gogorrak izeten zien lehelengotan, barritan. Enee...!

- Gogorrak!

- Ibilixen ta ibilixen puruen, ez dakitzu?

4. Eskoriatzako ehulea

- **Erref:** ARE-001/004
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:04:24. **Bukatu:** 00:05:21
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Lihoa (linua) eta ehuleak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Ehungintza, oihalgintza

Laburpena:

<p>Ehulea Eskoriatzan. Haria eramaten zen eta bertan izarak, arropak egiten zituen. Ehunak ehun lan.</p>

Transkripzioa

- Ehulie...
- Ehulia edo, Eskoitzakue. Gure ama faten zan hara zerakin, harixekin, ta izerak han eitten zittuen.
- Hamengo danak hara faten zien ehuliaana.
- Klaro, hori etxien ezin ein, ez?
- Ke ba! Telie hantxe eitten euen ta.
- Hamen kontornuen, Eskoitzan, hantxe bakarrik, Eskoitzan.
- Ondion, uste dot, han badaukiela...
- Bai, dana, uste dot, dana zera zala, manuala. Bai. Dana eskuekin "tri-tra-tra-tra". Nik ez daukat ikusitte, baiñe... Oin ez dakit han eukiko dauen, ez dauen...
- Pentsetan dot badauela ondion, e?
- Bai? Nun egoten zan han ehulie, Eskoitzan?
- Ez dakit nik.
- Sekule fan barik?
- ... ez dakit neuk.
- ... ama faten zan ta.
- Ama faten zan...
- Ama faten zan harixekin eta, gero, han eitten zittun izerak.
- Jolin...
- Makiña bat lan, e?
- Bai, bai.
- Ehunek ehun lan esaten euen, ta... Asike... Hazixe eraitten zanetik ya izerie, telie eittera ehun lan.

5. Eskola euskaraz

- **Erref:** ARE-001/005
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:05:21. **Bukatu:** 00:06:11
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskola euskaraz ematen zuten.

Transkripzioa

- [Hauxe eitteko abadiak atzera libre hintzuan]. Problema euskeraz.

Sardiña erre... Dozena erdi sardiñe erriel bi ta zenbat txakur txiki edo ez jakixat zenbat. Eta, bueno, gauza bat, joe! Gauza imposible. Imposible ez, baiña gatxa etarateko. Euskeraz, e!

- Euskeraz hareik be, e? Problemak euskeraz? Ta erderaz ze ikasten zauien, ba?
- Guk erderaz ezebez!
- Ezebez?
- Nik Garagartzan han bai. Han bai, han erederaz ikesi [...].
- Honek Garagartzan...

6. Eskolara neguan

- **Erref:** ARE-001/006
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:06:11. **Bukatu:** 00:07:01
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskola kontuak. Neguan joaten ziren eskolara batez ere, baserrian lan gutxiago zegoenean. Oinetakoak, abarkak. Bizimodua erabat aldatu da.

Transkripzioa

- Ta luzeruan ibili zitzen zu eskolan? Zenbat urtien edo?
- Urtien? Gu askotan neguen faten gitzen ta!
- Neguen!
- Lan gutxiao euenien, ez?
- Bai, lan gutxiao euenien.
- Klaro. Gure denporan baserrixen lana alde guztietan. Alde guztietan.
- Abarkak orduen zeraz eindde. Honek [...] edo urten euen gero, baiña aurretik automobilien...
- Kubiartakin-ta eindde.
- ...kubiartakin-ta eindde. Holako narru batzuk puntan ipini ta. Gero ha narrue, hamen, gero ha narrue hona botaten auen, ta haxe ibili. Ha narruek urtetan euen ta galtzok jo-ta "klik-klik-klak", ta...
- Ijittuen moduen.
- Ijittuen moduen.
- Gure gazte-denporatik hau ezin leike esplikau be ein.

7. Umetan erdararik ez

- **Erref:** ARE-001/007
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:07:01. **Bukatu:** 00:09:37
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Umetan erdararik ez. Gerra garaian, eskolan izan zuten maistraren inguruko kontuak. Falangista zen eta sermoiak botatzen zizkien politika gaien inguruan. Arabatik negu aldean morroi bezala etorritakoekin ikasi zuten beraiek erdara.

Transkripzioa

- Ta nik...
 - Erderaz ein biher zan.
 - ... ni gerra-denporan, Untzillan ibili nitzan.
 - Eskolan.
 - Eskolan. Maistra bat [burgalesa], falangistiaue... Artien gerrie euen, e!
 Bai. "Trenta y nueve, cuarenta", hortxe. Treintainuebien [gerau] zan, ta, ba, ordun, orduntxe estrenau [geun]. Niri barregurie emoten doste. Ta erderaz. Ba, bueno, aurreraotik, ba, zeoze bagekixen erderaz, hamen egoten zan -- gu hamenguek, behintzet, ta hamen behien orduen bizi zienak--, Arabatik hola neguen-ta etorten zien, ba, kriaue. Kriaue edo, ba... Ezta? Araban, ba, Araban be jentie sopra edo zera, ta hamen falta, ta hamen familiaik gutxi aukien, eta ganau-zain ta eitteko ta. Ta guk harekin-ta ikesten geuen erderaz! Apur bat, ez dakitzu? Eta gero han, jo... erderaz. Bueno, defendiduteko bestien. Baiña okerra zan, e! Zatarraue? Tenazakin be ezin leikixon hari heldu! [Holako] bigotiek, betik [hotzak], [...] jantzirik be ez... Joe! Han... Buo! Puf! Ta baten, nik [harei esanda ha]... emon oskuen aber... ba, gerrie euen artien! Gerrie. Ta aber Españaiko gerria aber zeneatik izen zan, ta ez dakit zer ta badakit zer ta aber [ipini oskun] zera, hari kontestetako bakutxek berai. Puf! Nik ze kontestauko notsen harei eskritue? Mille duro pagauko nauke eskuen eukittiarren. Bestiek, beste gaiñetikuek, ez dakit zela esango euen, baiña nik kontra. Nik Francon-ta kontra. Nik... Gerrie, ba, klaro... ta [hamengue zan], e! Klaro, mutikuak gitzen ta guri ze ingo oskuen, baiña jo, aitte ta ama igual... aitte-ta gaizki hartu igual. Baiñe [ha eskolako...]. Baiñe gero bota oskun sermo bat...! Akordaten naz [...] "que toda la culpa tenían los nacionalistas vascos y los separatistas catalanes", ta kriston sermoia bota oskun! [...] Nik enee, nik kontra! "Nik kontra bota juat, nik derrigor bota biher dotset", nik... [holakoik] pentsau barik. Ba, nik orduan hamalau urte edo. Ta enee...! Ba, erderaz hantxe ikesi gauen. Ta berak be ez ekixen larrei, e! Berak be problemak... ba, ez dakitzu? Horixe. Baiña, bestela, ez euen berak be...

8. Dotrina euskaraz

- **Erref:** ARE-001/008
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:09:37. **Bukatu:** 00:10:32
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Dotrina abadearekin ikasten zuten. Eskolan ematen zen eta beraiek euskaraz ikasi zuten.

Transkripzioa

- Ta dotriñie-ta zeñek erakusten zotsuen?

- Abadiiek!
 - Abadiiek berak?
 - Onbre!
 - Eskolan barruan? Eskolan bertan edo aparte?
 - Eskolan. Eskolan, eskolan. Dotriñie, ha zan lehenengoko zera, e!
 - Lehelengoko zera zan?
 - Bai. Ha... ha jakin biher zan lehelengo.
 - Erderaz, klaro...
 - Ez! Euskeraz, euskeraz.
 - Euskeraz erakusten otsuen? A! dotriñie euskeraz?
 - Dotriñie? Nik neuk euskeraz ikesi [nauen], e!
 - Bai, e?
 - ... erderaz ez.
 - Ta ze ikasten zauen kantauaz-kantauaz?
 - Ez, ez.
 - ... edo memorizau edo...?
 - Ez, dotriñie-kartillie edo [hori] emun, ta handik estudixau ta...
 - Ba, noberak ikesi preguntak, galderak, handik. Ta gero, ba, gero berak galderak eitten zittuen "Bueno, haxe ta haxe ta aber". Berak ipintzen zittuen "Bueno, honenbeste galdera hamen. Honek ikesteko, e!" , leziñuek. Ta, bueno, preguntaten otsun ta ondo [...] kontestau [...], zertu ezkerro, ba, paso. Ta gero, ba, gero bestiek.

9. Eskola kontuak

- **Erref:** ARE-001/009
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:10:32. **Bukatu:** 00:13:04
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

<p>Eskolan zer ikasi zuten. Irakasle gogorra izan zuten. Zigorak.</p>

Transkripzioa

- Ta Garagartzan zertzuk ikesten zittuen han eskolan?
 - Zertzuk ikesi?
 - Bai. Han problemak-eta zueik be?
 - Bai, bai, bai. Bai. Problemak eta. Ona zan, e! Gu ikesten baiño hobie. Bai. Ha... lehelengotik hasi ta zera. Joe, ni bederatzi urteaz fan nitzen ta katonien hasi, edo kartillan. Kartillaik-eta ez dozu jakingo... Lehenengo liburua: a-e-i-o-u. Ez dakitzu? Ordura arte batien esnie eruen Mondraura ta hola ibilitte.
 - Ganau-zain ta...
 - Bai, ganau-zain ta hola. Ta faten naz ta [honei Santa Agedakuoi] tokau umetatik [Arantzakua] bertako jentia umetatik fanda, ta haik holako mutikotxuek ta ni holako mutikotzarra ta kartillan a-e-i-o-u. Ekixok handik gero! Ba, hangotxe eskolie ikesi geuen, besteik ezebez. Ta han ibili gitzen.
 - Baiña ya maestro... ha... esaten euen ona zala.
 - Joe, gogorra zan, e!
 - Bai? Gogorra zan?
 - Bai, baiñe erakutsi be bai, e! Dio!

- Erakusten ona zala. Bueno, onbre!
 - Baiñe partidu be bai, e!
 - Partidu be bai?
 - Partiduten zittuen.
 - Bai, e?
 - Ta jentie be bai okerra, e! [...] Santa Agedarrok eta Garagartzarrok majadero batzuk...! Ta ipini belaunbiko ta liburu pare bat edo hiru bat ifini hola, ta hola jaso ta hola eukiten zittuen hak, e! Ha egon ein biher zan hola, e! "Más arriba" esanda.
 - Harek han kantsaute, e! "Gorao" ta benga ta...
 - Ta partidu zelakue? Letxe! Ha ona ha!
 - Baiña ha euskalduna zuan!
 - Joder euskalduna, hemengotxie; Larriñoko edo... izetex Jauregi horkue da, nunbaittekue horkue da Larriñokue edo...
 - Jauregi zuan ha, e?
 - Jauregi da bai, Jauregi.
 - A! [Ama] Atxabaltako alkate egon zanan zera orduan...
 - Aitte!
 - Aitte!
 - Pedro Mari ta...
 - A! Ya, ya, ya... Gerra aurretik alkate egon zanan aitte.
 - Aitte bai, Pedro, porterue izen zan Atxabaltakue.
 - Joño!
 - Bai.
 - Ta semie be zeueaz eskolan, ez?
 - E?
 - Semie be han abillen eskolan zeuekin?
 - Semiek bi, bi, ta alaba bi be bai.
 - Alaba bi be bai?
 - Bai. Ta Modesto gerra-denporan hil zan. Modesto zan, ni baiño urte bi zaharraue zan. [...] zerien, problema bat ipini otsen tablerue izeten zan zer baten, horman, horman baltza, ez dakitzu?
 - Tablan. Tabla bat baltza, ez dakitzu? Ta han tiziaz...
 - Bai, tiziaz, klarionaz.
 - Klarionaz, harekin...
 - Ta dda! Ez utsen ataraten; [fan ta] hari emun otsen emutekuek semie izanda! Holakotxe belarrixek gorri-gorri-gorri eindde. Partidu? Bai, horixe!

10. Hilarrien inguruko ohiturak

- **Erref:** ARE-001/010
- **Iraupena:** 0:03:38. **Hasi:** 00:13:04. **Bukatu:** 00:16:42
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Hiletak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

<p>Elizkizun eta hilarriekin lotutako ohiturak. "Labako-sua" egiten zenean, "olatak" ere egiten ziren. Hilarriko trapu zuria, kandelak eta olatak. Hilarriak. "Bonetie".</p>

Transkripzioa

- [Hari bota biher izeten zien] olatak badakitzu zer dan? Entzunda

badaukotzu olatie zer dan?

- Ez, olatie ez.

- Holaxe da, holaxe.

- Bueno, olatak kalien diferente eitten zittuen. Hamen hola, holako triangular, hola.

- Bai, holaxe, holaxe, holaxe. Holaxe. Olatak izeten zien.

- Laba-sue eitten zanien eitten zien olatak.

- Astero eitten zan laba-sue ta astero... hillerrixe zan zera, bakotxak berak eukitten euen nobere silliekin ta holako zer zuri bat ifinitte ta...

- Trapu bat, hillerriko trapue esaten jakona, zuri bat, hola...

- Ta kandelakin ta han egoten zan meza-denporan ha ixotuta egoten zien.

- Horreik zuek ez zarie akordetan? Eske, klaro, hillarrixa [...] zenbat urte dittuk, ba, ondion?

- Bastante izengo da, e?

- Bai, [ondion] gaztiak dittuk eta.

- Hillerrixak ze die, silla batzuk die?

- Silla batzuk eta gero...

- Silla baju batzuk?

- Bai, emakumandako.

- Emakumandako.

- [...] egoten zan hillerrixek, ba, bakotxe bere zeraz. Zela esaten jakuan hari? ... Aa! Almidonauta egoten zan zera, ta gero, puntillakin-ta ingurue ta han lurrien...

- Bai, zera, hillarriko...

- Hillarriko trapua esaten jakuan.

- Hillarriko trapue, bai. Ta han, ha geoten zan hola ta gero hor puntan eukitten euen hola, puskat doblaute gora. Trapu horrek... ha almidoiaz edo zertuta egoten zan.

- Almidonaute egoten zan ta gogorra!

- Gogorra, gogorra. Ta hamen egoten zien bi kandela. Ta hemen silla bat edo bi edo...

- Bai, batzutan, gaiñera, hori, zera be bai, holako... joe, zela esaten jakuan hari! [... zuluak...], [oholezko] zera...

- A! Bai! Zera... Ez dakit hari zela... Hari zela esaten otsien? Ez dakit zela esaten otsien...

- Kandelak ipinttekue bertan?

- Bai, zuluak eukitten [zeuen] kandelandako ta holako [tablazko] zer bat izeten zan...

- Kandela-lekue. Kandela-lekue edo ez dakit zela esaten otsien.

- Bai. Ta harek zuluak [eukitten] zittuen. Ta hori, ba... Horreik normalien izeten zien [...] kandela asko [ipintten] zienien, ba, hillarrixek zanien. Lehelengo urtien-ta, ba, han kandelak-eta asko.

- Han bete-bete eindde.

- Bete-bete eindde, su baten.

- Ta han eitten euen, "Pater noster"-a botaten euen, ta "Aitta gurie" bat errezau ta txakur txikixe botaten eutsien ta txakur haundixa, gura auena.

- Bonetara, bonetara.

- Bonetara. Ta...

- Bonetia hari.

- Ta mutikuek bonetia eutsitte, ta zeroi han, abadiok, "Pater noster"-a errezetan. Ta gastetan jakonien-edo, androi gastetan jakuenien txakur haundixok, txakur txikixok, beste batera.

- Beste hillarri batera.

- Baiña han, hori olatie be zerak, ez, aurretik ez, zerak, damakasiek, batzen euen olatak.

- Bai, holako zaku zuri bat eukitten euen ta olatak hara botaten zien ta ha

eurendako.

- Eurendako. Arrautzak moduen, ha be...
- dana... Aste guztiko ogixe ta sobra!
- Aste atzenerako gogortuko jate olatok! Baiña berakatz-zopie eitteko edo...
- Olatak, bai.
- Eta eitten zan, olatak eitten zien, urunakin?
- Bai...
- Arto-urune edo gari-urune...?
- Gari-urunez.
- Garixaz.
- Gari-urunez. Laba-sue eitten zanien...
- Labako sue eitten zanien, ogixek eitten zienien, olatie eitten euen. Olata bat, ba, hillerrirako abadiendako.
- Bai, bai, klaro. [...] danak batzen zittuen eta danak...
- Batu ta eruen noberak!
- Noberak eruen ta noberak bota zakure!
- Bai, bai.
- [...] meza-denporan, meza akaberan edo.

11. Jatekoa baserrian

- **Erref:** ARE-001/011
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:16:42. **Bukatu:** 00:17:44
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Jatekoa baserrian. Astegunetan, baba gorriak eta urdaia. Igandetan, salda egiten zen okela eta garbantzuekin. Egun berezietan, oilaskoa. Jai egunetan (Kontsezio egunean) oiloa.

Transkripzioa

- Eta orduen baserrixen-ta bazkaldu-ta ze eitten zauien? Ze jaten zauien holan etxian?
- Euen. Babak eta ba...
- Jeneralien baba-gorrixek; baba-gorrixek ta urdaiek jeneralien. Domeketan garbantzue eta okela apur bat ekartzen zan saldie eitteko, garbantzuen nahasi. Oillaskue-ta noizbaitten. Oillaskue-ta bodan-ta orduen... joe... bodie auenien oillaskue. Joe, inportantie!
- Bai, bai, oillaskue. Ta oillue kontzesiño egunien-ta oillue egositta ta. Baiña oilluek onak izeten zien oingo kaleko oillaskuek baiña [horrek], e!
- Bai, kanpuen ibiltten zien ta.
- Onbre! Onak, e! Ta oillue holako... kontzesiño eguna ta holako jai haundixetan ta holako zerak. Bueno...!
- Eta arrautzaik-eta?
- Arrautzak saldu ein biher! Dirue... Orduen arrautzie karu saltzen... karue izeten zan!
- Ta niri arrautzie gustaten jaten asko. Ta ni oillo-zalie beti izen naz! Bueno! Umetatik. Oilluei jarraitu nik? Ez dakit noraiño!
- Eske oilluek lehenao hamen kanpuen ibiltten zien.

12. Oiloak; arrautzak

- **Erref:** ARE-001/012
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:17:44. **Bukatu:** 00:19:40
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Arrautzak oso gutxitan jaten zituzten. Oiloak kanpoan hazten zituzten.

Transkripzioa

- Ta oillo batek kanpuen arrautzak eitten otsen. Ta Rufina orduaintxe ezkondu-barri, ta ni Mondrauen [Artzamendixenien] nabillen lanien. Ta etorri nitzen, ta oillo-zaiñien ei euen zer guztie.

- Goiz guztie.

- Bazkalostien jare ein ta, zeroi, bazkalosterarte euki otzarapien oilluoi.

- Bai. Ta gero aguro fan [zaitten] bere afixara, ez dakitzu? Hor, kanpuen afixie, kanpuen arrautzak eindde, ta ez zakixien nun euen. Eta, orduen, han preso euki ta gero ha aguro fan zan ta gero atzetik ha...

- Ta gatza sartzen otsien, gatz apur bat sartu ipurdixen.

- Ta hak inddargurie emuten dotsola.

- Eta holaxe topau arrautzak?

- Ez. Ta oilluek eurek zainketan zittuen. Eurek oillo-zain ta oilluek be euren zain. Ta kantsau zienien etorri zien etxea.

- Bai.

- Ta niri arrautza prijidute-ta gustaten jaten orduen... Enee! Rufina hamen euen, ezkonbarri zan ta [hamen] egunen batzuk pasetan etorritta euen. Amak esan eusten: "Hor ibili gaittuk arrautzak topetan oillo-zain, ta ez dutseu topau. Topetan badok, arrautza bat emungo dostat prijidute". "Joño! Banoia". Hortxe auken bat. Hor hortikaldien, kamarien gaiñien bedarra egoten zan, bedar iharra.

- Bedar iharra kamaran.

- Bedar iharra. "Horrek hortxe jaukek, ba, horrek". Faten naz, "di-da!" atioi zabalketan dot eta hamabost arrautza. Ha batek... batek indda ez euezen haik; batek baiño gehixaok indda euezen haik. Hamabost arrautza. Hartu arrautzok eta [...]. Rufina: "Ja, ja, ja, ja -- haren barriek!-- Ifini arrautzie oin prijidute". Bai, ni oillo-zain oso zera...

13. Gaztaina-zuriketa

- **Erref:** ARE-001/013
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:19:40. **Bukatu:** 00:21:32
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>Gaztainak. Domu Santu Egunera arte, egosiak jaten zituzten. Hortik aurrera, erreta. Gaztaina-zuritzea, lan nekeza. Gaztainak koskol eta guzti gordetzen ziren. Urtean behin eragin egiten ziren, lizundu ez zitezen. Gaztainak eta berakatz-salda.</p>

Transkripzioa

- Eta gaztaiña-denporan gaztaiñak be jango zittuen, ez?
- Pu! Gaztaiñak?
- Gaztaiñak?
- Asko?
- Gaztaiñak Domu Santuek artien egositte, ta handik gero erreta [gaztanberdie].
- Domu Santuek allegetako desietan gaztaiñak ez zuriketaarren; bestela haik gaztaiñak hagiñekin zuriketan gittuen.
- Hagiñekin zuriketan gittuen, ta hak ahuen zera...
- Latza...
- Latza izeten zan. Ta [...], ba, mordue zurittu bihar. Ta mutikuek-eta, ba, gaztaiña-zuriketan; [...] gabien afaittarako-ta holakotxe lanak. Ta ahue dana zertute. Joe, gaztaiñie...! Ta, gaiñera, gaztaiñie zenbat eta sikuau ta gatxau zuriketako. Freskue lehelengotan, ba, samurrao, ta "da!", baiñe gero apur bat siket...
- Bueno, gero, gerora be egoten zien gaztaiñie ha koskollen ekarten zana...
- Ha [holan] hor eukitta [...].
- Barrura sartzen zan.
- Barrun sartzen auen. Ta, hola, holakotxe maillie egoten zan.
- Zera, holakotxie.
- Koskol ta guzti?
- Koskol ta guzti, klaro!
- Koskolak konserbau eitten zittuen.
- Freskurie, bestela gaztaiñie segiduen siketen da.
- Ta urtien behin-edo buelta be emuten otsien, e!
- A! Bai, zertu deixen... Lizundu ez dain edo.
- Lizundu ez dain edo.
- Bai. Eta, klaro, egunien biher zauena, egunien biher zauena, ba, [han eskuariatz] fan ta "da-da-da!", [eskuariatz] jo ta alia atara, ta egunien biher zauena hartzen zauen, ta gero gaztaiña-koskola [horra, larriñea]. Hor, larrien hor egoten zien gero sahatsa eitteko edo [kortako...] esaten jakona-ta eitteko ta... Horra atara koskola. Ta egunien biher zan gaztaiñie apartau koskoletik eta... Ta Domu Santurarte egositte ta gero erreta jo-ta tiro baten!
- Gaiñien berakatz zera, berakatz-saldie.
- Berakatz-saldie.
- Esnie saldu eitten zan ta!
- Onbre! Esnie ta arrautzak saldu!
- Klaro...
- Ta mutikuek, mehie mutikuek!

14. Sagarrak saltzera kalera

- **Erref:** ARE-001/014
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:21:32. **Bukatu:** 00:22:26
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Baserrria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserrria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:

Sagarrak. Sagar-arbolak mentatu egiten zituzten. Kalera saltzera.

Transkripzioa

- Bai, bai, bai, eta sagarrak be eukiko zittuen etxien, ez?
- Orduen gutxi.
- Gutxi?
- Gero amak, amak...
- Amak ipini zittuen asko. Aittejaune amorratue zan sagarrak jaten, e! Ta frutie jaten. Ta berak sekula afeziñoik be ez ipintteko. Baiña amak, ama ezkondu zanian, amak, Juane euen aittek izena ta: "Juane, haxe, horixe sagarroi mentau bihar dou". Sartzen zittuen ta aittei mentau ereitten otsen ta gero bai, gero sagar asko. Gero Santa Agedara-ta eruten zittuen honek; astokadak eruten zittuen.
- Bai, han beheko... han zera... honen... hemen barrenetik? Ba! Sagarrak? Sasoie bai! Haik... orduntxe inddarrien ta pof! Sagarrak? Astokadak eruten gittuen!
- Bai, Santa Agedako mojetara. Ba, esnie eruten geuen hara ta esniekin [...] mojak...
- Han saltzeko?
- Dana hartzen euen mojak. Hor, gerra-ostetxuen, gerra-ostetxuen ta...

15. Arropa garbitzearen inguruko azalpenak

- **Erref:** ARE-001/015
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:22:26. **Bukatu:** 00:24:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Euskara » Lexikoa
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Arropa garbitzearen inguruko azalpenak. Tina batean arropa sartu, sutako-hautsa bota eta irakiten zegoen ura bertara botatzen zen. "Lixi-potue", harrizkoa izaten zen. Arropa garbitutakoan, iturrira joan behar izaten ziren "pujetie" egitera. Alberga handi batean, baserri bakoitzak bere harria izaten zuen arropa jotzeko.

Transkripzioa

- [...] garbittu... gero pujetia-ta eitten zan. [Ta beti, badakizu zer dan]...
- Tinan, tinan, tinan sartuta.
- Tiñan sartu ta gaiñien...
- Izera bat bota.
- ... izera bat bota ta haren gaiñien gero zera...
- Suteko hautse.
- ... suteko hautse. Ta suteko hautsek lejie edo ez dakit zer eukitten euen. Itxuria, harek, hak... ha gero botaten jakon, sutako hautsa bota ta beti be...

- Ur irekiñe...

- ... ur irekiña gaiñera bota. Ta hak tiniek behien txorrue eukitten euen, ta hara pasau ta apurke-apurke ha erropa dana pasetan lejie edo suteko hautsen zerakin. [Harek] suteko hautsek lejie-edo dauke itxurie. Ta hola eitten euen. Ta gero, ba, harekin ez dakit zenbat denporan, egun erdi edo, ta ur irekiñe bota ta ur irekiñe bota ta ur irekiñe bota ta...

- Bai, ta zeretik atara... Handik...Lehen esan dotsuet...

- A! Lixi-potue!

- Lixi-potue, bai. Handik atara eitten euen ure...

- Ha ze zan? Ze zan?

- Lixi-potue zan holako... Tinatik botaten jakon ure...

- Lezie eitten zan.

- ... hara fan.

- Ha e... Ha goittik batzen jakon zera, ure, zan lezixe.

- Hola deiketan jakon?

- Lezixe deiketan jakon. Ta ha ure... ha tiñien txorruen han zerien egoten zan lexi-potue, harrizko holako...

- Harrizko potxolo bat indde, holaxe, holakotxe alturako zera.

- Ta hara jausten zan.

- Bai.

- Lezixe tiñatik jausten zana hara faten zan.

- Bai, lezixe. Ta lexi-potue deiketan jakon hari. Ta handik goittik batzen zan. Ta gero, ba, bueno, hango zeroi eitten jakonien, gero atara zerok, erropok eta izerok eta danok eta gero...

- Gero itturrire fan ta han pujetie eitten euen, han garbittu.

- Han pujetie. Garbittu jaboiekin ta zerakin ta...

- Hemen, han itturrixo handikaldien dao ta alberge haundixe dao, e! Ta bakotxak bere zerak, harrixek zerak joteko...

- Bakotxak bere...

- ...erropak joteko.

- [Hola doiez] zerak, harrixek, holan. Hiru zera, hiru beziño zela zien, ba, bakutxak [banko] bana: hor bat, hamen beste bat ta han beste bat. Hirurek be suertau ezkerro batera, ez dakitzu? Bueno, aurretik bat euen bakarrik, aska bat. Harrizko aska bate euen bakarrik, e! Bai, ondion han dau...

16. Arrasatera esne-saltzen

- **Erref:** ARE-001/016
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:24:45. **Bukatu:** 00:25:47
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Gerra aurretik Arrasatera joaten ziren esne-saltzen astoan.

Transkripzioa

- Gerra aurretik Mondraure eruten geuen esnie.

- Bai, Mondrauera.

- Bai. Honek be bai ta ni atzenengo neu ibili nitzen gerra-aurretik. Gerrie urten auenien neu nebillen.

- Astuen esnie eruten?

- Astuen.

- Astuen bai.
 - Bai, astuen, gaiñera, ba... ba [ez zien] orduen oin beste, oingo beste, zera... Oin ehun litro ta berrehun litro ta; orduan, ba, lau behi edo [gura auena], eta orduen esne gutxiao emuten euen.
 - Bai, ba, bataz beste astien, bataz beste, ba, hamasei bat litro etxe bakotxeko, inguru horixe ibiltzen zan. Hamasei, hogei...
 - Etxe bakotxeko. Ta, klaro, etxekuek eta aldamenekuek eta bestienak, ba... Ta eruen ta erute alde zeozer bestiek pagetan [deutsu]. Ez dakit ze, gauza haundirik ez zan pagauko, baiñe. Ta gero, han bezeruek, bezerixek egoten zien. Ta han errepartidu ta... Ta horixe. Gero ez. Gero mojetara [...] han ez; [harekin] lek batera "braust!" hustu ta trote! Ha, bueno! Bihe... lan gutxiao.

17. Gosaltzeko zer jaten zuten

- **Erref:** ARE-001/017
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:25:47. **Bukatu:** 00:26:38
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Gosaltzeko, berakatz-salda. Tomate sasoian, tomateari azala kendu eta zartaginean olio pixka batekin egiten zuten.</p>

Transkripzioa

- Ta goixien armozetan ze jaten zauien armozetan?
 - Berakatz-saldie.
 - Berakatz-saldie armozetako be?
 - Bai, onbre! Ta tomate denporan tomatie.
 - A! tomatie indde.
 - A! Tomatie? Zelan?
 - Kazuelan indde.
 - Kazuelan indde.
 - Kazuelan indde?
 - Amak holan... han orduen, [esan dotsut], txingarrak-eta, ez dakitzu?
 - Bai...
 - Han parrille [...], parrille. Ta bestie treberie izeten zan; beste bat, treberie. Hori be entzun barik daukotzu...
 - Bai, entzun barik.
 - Honek hiru hanka eukitten zittun, ta honek lau.
 - Bai.
 - Ta hamen gaiñien ifintten zittun amak tomatiek ta beroketan, klaro, honi azala dana soltau eitten jakon. Ta dana kentzen otsen, ta gero zartakiñian ifintten zittun olixo apur bateaz, ta bueno...! Ha gauza edarra!
 - Ha gozue egongo zan...
 - Onbre!
 - [Hala be, beti be], arrautza bat bota ta nahasketan baeuen... bueno...!
 - [Arrautza...]
 - Bai, bai.

18. Inguruko jaiak; soinujoleak

- **Erref:** ARE-001/018

- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:26:38. **Bukatu:** 00:28:28
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Garagartzako jaiak, San Migelak. Inguruko beste paraje batzuetan ere jaieguna izaten zen: Apotzagan, esaterako. "Agarretxo" soinu-jolea. Gerra aurretik, dantzari asko, baina soinu-jole gutxi. Abadeentzat soinua, "infernuko auspua".</p>

Transkripzioa

- Garagartzan San Migelak izeten die, ta Bolibarren be bai.
- Apotzan be bai.
- Ta Apotzan be bai.
- Bai, bai.
- Ta Bolibarren... "Agarretxo" zan eibartarra, baiña bergararra zan. Bai. "Agarretxo" zan, ba, ["Ametza"] moduen izengo zan ha etxien izena, "Agarretxo" esaten otsien. Soñujotzaille edarra zan, e!
- Orduen sasoiñ soñujoille gutxiao zan, e!
- Ta edarra. Ta [Murugaiñen] ni kriauez [...] idie ebaitzen [...] igetaixaz [...].
- Garagartzara bidien.
- Ta Garagartzan jo euen trikiti bat...! Mekauen! Ta tiak: "Ze soñujotzaille dok hori?", ta "Hori Agarretxo", banakixen nik zein zan, "Agarretxo da hori". Ta "Nungue?", ta "Eibartarra", orduen eibartarra zalakotan genguazen. Ta "Ño! Ondo joten jok!", eta "Bai". Bolibarren baiño gehixao ainddu otsien, orduen milla erriel, milla erriel.
- "Doscientas cincuenta pesetas".
- Bai, berrogeta hamar, berrogeta hamar duro. Garagartzarrak pagau ta...
- Gerra aurretik, e! Gerra aurretik!
- Gerra aurretik, nik hamabost urte neukela.
- Bai? Ba, diru dexente, e?
- Bai, diru asko!
- Diru asko!
- Gaurko milloi bat baiño gehixau!
- Gehixau! Gehixau! Bi be bai!
- Nik hori dana nekixen, zenbat pagau otsien ta dana nekixen.
- Orduan, eske soñujoilliak-eta gutxiao zan. Orduen dantzarixek asko, ta soñujoille gutxi. Bai. Orduen dantzan... dantzie zan... [...], e! Gaztiendako dantzie. Onbre!
- Infernuko zera... hauspue.
- Bai, infernuko hauspue, [...] infernuko hauspue. Lehen abadiak infernuko hauspue... akordeoia edo filarmonikiei "infernuko hauspue" deketan otsien.

19. Abadeentzat dantza egitea, bekatua

- **Erref:** ARE-001/019
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:28:28. **Bukatu:** 00:30:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Zigarrolan, Angiozarko itsua soinujolea izaten zen. Erromeria izugarria. Hurrengo igandean, abadeak sermoi beldurgarria pulpitutik. Abadeentzat dantza egitea bekatua zen. Erromeria ezagunak inguruan.</p>

Transkripzioa

- Zigarrolan, ni soldautzatik etorritte, hurrengo urtien bertan, nik hogeta bost urte neuken, ta "Angiozarko Itsue" --entzuerie zuk eukiko dozu behintzet, Apotzan asko egonda dau...
- [Oin] Eibarren bizi da...
- ... ta hogeta bat urte euen. Ta ha euen Zigarrolan. Jo, zertzuk jo zittuen harek?
- Haren moduko soiñujoillerik orduen egon be ez euen, e!
- Hak jo zittuen trikitixek eta [...]! Hango lekeixue, saltue...! Aramaixoarrak, atxabaltarrak, eskoitzarrak... buo, alde [guztikuk] bertan [pillatuta]. Orduen ez euen etxeik eta ezebe; eleixatxo bat eta beste...han baserritxo batzuk eta... danak Zigarrolan. Jo! Zer zan ha? Ha zan...! Hurrengo domekan mezan pulpitto zaratie. Orduen pulpittue zan, pulpittue, badakitzu?
- Bai, bai.
- Bai, handik eitten euen zeroi, sermoioi.
- Sermoioi abadiak. Bai. Ha serixue izango zan, e?
- Bueno! [...] pulpitto zaratie! Danak ikubillekin pulpittuei jota, infernuko... zera, infernue egon zala Garagartzan ta. Edo zerien...
- Zigarrolan.
- Zigarrolan. Infernue izen zala ta. Infernue. Ha hobeto jauan, ondo alegre jentie, saltoka.
- Onbre!
- [Librien] hak joten zittuen trikitixak...!
- Bai, haren moduko... baiña... hak urten auen... Hak beste soiñujoille gutxi [...], e! Bat! [...] zan...
- Baiña orduen pekatue ugeri egoten zan, e?
- Dana pekatu!
- Ta dantzan eitten bazauen be konfesau ein bihar ta...
- Bai, konfesau; ta erretiro txarra ta... Gaurko erretiro txarra...
- Oingo konturik ez euen orduen.
- Erretiro txarra.
- Orduen dantzie zan... Gaztiendako dantzie zan orduen!
- Bai, ba, dantzan...
- Joe! Dantzie, mekauen! Erromerixie [edo] fiestak auzuetan; batien, Otolazelain, bestien Koruetan ta...
- Bai, Otolazelai, Korueta, Untzille, Apotza... Bolibarren ez. Bolibarren...
- Bolibarren hametik... hamendik gu ez...
- Ba, Apotzara gehixau sartzen zan ta...
- Apotza hurrao...
- Untzillara be bai. Hurreko jaixa Untzilla zan. Ta hor ta gero San Adrixen, San Kristobal, Atxorrotz... josus...!
- Atxorrotzera...
- ... danok zainddute! Urkiola! Urkiola!
- Urkiola ta...

- Jo!
- Orduen dana erromerixie zan. Erromerixia. Gaztiendako ez [auan]
halakoik! Orduen, puf!, erromerixie ta dantzie? Pua!
- Jode, Urkiola ta... Egun guztien Urkiolara, hartu maletie ta. Ha zan izetie!

20. Arrautzak saltzera kalera

- **Erref:** ARE-001/020
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:30:58. **Bukatu:** 00:31:28
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Baserritik kalera arrautzak saltzera.

Transkripzioa

- Bai, ba, batzuk ez zauen saltzen, ta arrautzak [eukitten] zittuen saltzen ez auenak. Baiñe, ba, guk... ja! txakur haundi bi hartzeko saldu ein bihar. Ta orduen arrautzie karu egoten zan, e! Karu, e! Dozenie, dozenie [...] bederatzi erriel, hiru pezeta ta...
- Errielka itten zan asko, e!
- Bai?
- Bai.
- Bai, karu! Arrautzie oso karu. Onbre! Oin, arrautzie ona bai, kanpuen ibiltzen zien beti oilluek eta.

21. Arto-zuriketa eta arrosarioa

- **Erref:** ARE-001/021
- **Iraupena:** 0:44:04. **Hasi:** 00:31:28. **Bukatu:** 01:15:32
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Arto-zuriketa. Arrosarioa errezatu eta kontu kontaketan. Aitak kontatzen zuen txiste bat gogora ekartzen du, erdara jakitearen inguruan. Hilean behin, 15 misterioko arrosarioa errezatu beharra.</p>

Transkripzioa

- Kamaran ta... errosarixue-ta errezetan zaiuen?
- Hamen makiña bat arto zurittute gaz. Burdikadak, e! Gabe... Gabe bakotxien iguel bi burdi ta, e!
- Bai.
- Hori danon artien eitten zaiuen?
- Danon artien.
- Hemen etxien [geozen] danak, biheko! Gabez, gabez gaiñera!

- Gabeko lana...

- Gabeko lana. [...] ta erresarixue.

- Afal-aurretixuen edo afaldu ta gero?

- Afal-ostien.

- Afal-ostien?

- Zer afal-ostien?

- Afal-ostien arto-zuriketan?

- Arto-zuriketan.

- Afal-ostien? Afal-aurretik igual, afal-aurretik igual. Afal-ostien normalien. Ta afaixe be... [...] berakatzaz-saldie ta [gero sagar bana]. Ta...

- Ta aittek txiste batzuk esan ta...

- Ipuiñek aittek...

- A! Ipuiñek?

- Kontau eitten zittuen, e?

- Onbre! Asko [eukitten] euen hak!

- Bai, e?

- Asko, asko.

- Zeuek be jakingo dittuzue, orduen, ipuiñek-eta?

- Nik batzuk badakit harenak.

- Bai? Batzuk akordetan jatzue?

- Behin esan auen: <<Araozko bat... Araozko hiru mutiko fan zien Arabara erderaz ikesten. Ta fan zien erderaz ikesten, ta egon zien ta badatoz buelta eindde atzera Araotzera --Araotz [hor dao]. Ta "Hi, ze ikesi dok?" eta "Nosotros", "Nosotros? Ta hik?" eta "Por dinero", "Por dinero?", ta "Bai". "Ta hik?", eta "Usted tiene razón". Ta gizon bat topau dabe hillde mutikuok. Ta aiba! Badaoz mutikuok gizonai beire ta allegetan jakue Goardia Zibillek. Ta "¿Quién ha matado esto?", "Nosotros", "¿Por qué?" y "Por dinero", "Todos a la cárcel", "Usted tiene razón">>.

- Eurek ez akixen ze esaten auen...

- Horixe bakarrik jakingo auen ta...

- Jakin, baiñe...

- Ze esaten dauen ezebez.

- ... ez akixen. Bueno, hori, hori barritxuaue izengo da, baiñe gure aittek zaharrauek kontetan zituen, e! Harek e...

- Hori be harek kontetan euen, e!

- Bai?

- Bai, bai, harek kontauta dakit nik hori.

- Harek [...] txistiek...

- Asko kontetan zittuen harek.

- Edarto pasauko zuaien orduen arto-zuriketan... [Ipuiñek]-eta entzun ta...

- Arto-zuriketan, bai...

- Ba, ha be distraidutearren ibiltten zan ta!

- Bai. Ta otzarakadak zerak, iguel --kamarie goixen--, iguel hogei otzarakada arto zurittu biher afal-ostien, e! Hogei otzarakada iguel, e!

- Kamarie holaxe beteta artoz, e!

- Sendatute kamarie.

- Bai, bai. Eta errosarixue-eta ez zauen errezetan?

- Errosarixue arto-zuriketan gabitzela amak.

- Bai? Amak?

- Eta errosarixue akabetako desietan gu [...], leporaiño eindda errosarixuakin ta... Ta, gaiñera, hillien behin hamabost misterixokue.

- A! Bai!

- [Ez jakixat] ze [izen izeten zan]... Hamabost. Jesus...!

- Ez dakit zertzuk...

- ... ha izeten zuan palizie! Gero [...] gaiñetik santueri, ez dakit ze santu ta ama birjiña ta [ostixa] guztiok... bueno...! Ha [hamabost misterixo], ha

zan...
- Erregalue...
- Buo! Errosarixue ez auenien, ba, bueno, bata, bestie, aittek txistie ta hau ta bestie ta zarramarrien, ba, bueno...
- Artua zeñek aguruau zurittu ta...
- Bai?
- Bai.
- Ta karrerie, arto-karrerie. Otzarak aurrekaldien ta... Baiñe [...] ta zera ta aittek aldamenien ta ta! Burdikada bat eta... Berak zurittu ta nik ta! Artuek kontau ta...

22. Kantatzeko zaletasuna

- **Erref:** ARE-001/023
- **Iraupena:** 0:04:40. **Hasi:** 00:35:01. **Bukatu:** 00:39:41
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Lagunartean kantatzeko zaletasuna.

23. Jai egunak lagunartean

- **Erref:** ARE-001/026
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:43:59. **Bukatu:** 00:45:56
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Jai egunak lagunartean. Otxandiora oinez.

24. Oilo-harria

- **Erref:** ARE-001/029
- **Iraupena:** 0:04:37. **Hasi:** 00:52:38. **Bukatu:** 00:57:15
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Oilo-harria. Arrautzaren azala gogortzeko ona.

25. Morokila eta "aixe"

- **Erref:** ARE-001/030
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:57:15. **Bukatu:** 00:58:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Euskara » Lexikoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Morokila eta "aixe". Behiak txahala egin ondoren ematen zuen lehenengo esneari, "horitze".

26. Umetako gaixotasunak

- **Erref:** ARE-001/031
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:58:00. **Bukatu:** 00:59:17
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikak eta sasimedikak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Etxean zazpi anai-arreba. Arreba gazteago bat garrotiloarekin hil zen. Medikua oinez baserrira.

27. Umetako jolasak

- **Erref:** ARE-001/032
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:59:17. **Bukatu:** 01:01:48
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Umetako jolasak: pote-poteka, kakatorreka...</p>

28. Baserriko larrainean dantzan igande gauean

- **Erref:** ARE-001/033
- **Iraupena:** 0:00:22. **Hasi:** 01:01:48. **Bukatu:** 01:02:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Igande gauean, Aretxabaletan musika egoten zen; gramola. Baserritik oso ondo entzuten zen musika eta beraiek ere larrainean dantzan jarduten zuten.

29. Lihoaren inguruko azalpenak

- **Erref:** ARE-001/034
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 01:02:10. **Bukatu:** 01:02:52

- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Lihoa (linua) eta ehuleak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

<p>Lanaren banaketa baserrian. Lihoak (linuak) zituen lanak. Lihoa jo; osinera eraman eta bertan eduki behar izaten zen 20 bat egunez beratzen. Lihoa ez zen ebakitzen, sustraitik ateratzen zen. Liho-harria. Erabiltzen ziren tresnak: "karrama", "liñu-mazua"; "trangia"; "txarrantxia". Emakumeek egiten zuten goruetan.</p>

30. Lihorearen inguruko azalpenak

- **Erref:** ARE-001/035
- **Iraupena:** 0:06:47. **Hasi:** 01:02:52. **Bukatu:** 01:09:39
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Lihoa (linua). Lihorearen inguruko azalpenak. Noiz erein; auzolana zertarako; etab.

31. Hilabeteen izenak

- **Erref:** ARE-001/036
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 01:09:39. **Bukatu:** 01:10:31
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

Laburpena:

<p>Hilabeteen izenak: "zemendixe"; "ilbeltza". Esaera zaharra.</p>

32. Laietan nola egiten zuten

- **Erref:** ARE-001/037
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 01:10:31. **Bukatu:** 01:11:59
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Laietan nola egiten zen. Baserriko tresnak: "nabarra". Auzo batzuk labrantzarako hobeak.

33. Umetan, ganadu-zain

- **Erref:** ARE-001/038
- **Iraupena:** 0:05:01. **Hasi:** 01:11:59. **Bukatu:** 01:17:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Umetan, ganadu-zain.

34. Erromeria kontuak; "atenborie" jotzen zuen

- **Erref:** ARE-002/001
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Panderoa, "atenborie" euskaraz. Kanta bat gai honen inguruan. Familian trikitia jotzen dutenak badaude. Jazzbana. Erromerietan jotzen zuen "atenborie".

Transkripzioa

- ... Panderue, ba... Panderue euskeraz atanborie da, e!
- Zelan da?
- "Atanborie".
- "Atanborie"? Hori sekulan entzun barik nauken nik.
- Bai, kantue hola da:
- "Atanboratxo berria
- Bilbotikan ekarria.
- Bost errial pagatu ta
- erdia urre gorria".
- Hola kantetan auen.
- Bai, bai. Lehen "atenborie" [...].
- Bai, bai. Nik zeai, gure neskaitillatxuei... Zera, Dorleta [...]?
- Bai, bai.
- Haren alaba batak trikitixa joten dau.
- Bai, ikusitta dauket, bai, bai.
- Ta bestiek zera. Nik atanborie esaten dotset hari, ta, ba, eurek neri atanborie; bestela panderue esaten daue.
- Bai, edarto joten dabe, gaiñera.
- Bai, bastante ondo, e!
- Ondo, ondo joten daue. Bai, ondo.
- Ondion zenbat urte duakie, ba? Ondion oso gaztetxuek die!
- Ba, hamar urte ta zortzi.
- Ba, beitu...
- Bai, bai, joe...
- Horrek hamalau urte duakienerako ya primeran.
- Bai, klaro! Ondion, ba, klaro, inddarra ta falta jatie, ez dakitzu? [Ha

domināu ein biher da]. Baiñe hareik ya ikessita daz... Bai, bueno!

- Ta zuk zeñekin jotē [zaben], ba, atanborie?
- Honek hamen dauzen soiñu-jotzaille danakin!
- Nik, e... Ba! Ni ez naz ibili erromerixetan, e! Erromerixetan-eta ez.
- Ez?
- Ez. Orduen ez zan ibiltten, gaiñera, erromerixetan ta...
- Orduen jazzbana egoten zan asko.
- Baterixie.
- Jazzbana?
- Baterixie... Jazzbana.
- Baiñe... Ba! Ni [gero] batekin-ta bai. Hor, San Inazio [eguna] ta zerien, ta bestien batekin-ta: "Hi, jo eik zera", ta... Hoixe, batekin eta bestiekin, ta piezan bat edo beste, ta , ba, hoixe. Baiña, hola, oinguen moduen, hola, nik zera... zerakin ni ez naz, grupuekin ta... Ez. Lehenao ez zan... Baiñe atanborie jo? Aretxabaletan, hola, soiñujoilleren bat-edo etorri ta [...]. Ta danak esaten [osten]: "Hi [...], hik jo eik". Asko gustaten jatie. Nik beste batzuk baiño fuertiao jotē dot. Fuertiao ta... diiiiioo! Nire zera asko gustetan jatie, e! Jente, hola, zera! ta: "Hire moduko gatz [gehixaokin] iñok [...]".
- Bai, fuerte jotē dau. "Lo único", atzamarrak be onak biher, e! Bestela hor zera...

35. Panderoa edo "atanborie" jotzearen inguruko pasadizoak

- **Erref:** ARE-002/002
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:02:30. **Bukatu:** 00:03:12
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Eskuak minduta "atanborie" jo eta gero. "Atanborie" zaharra zen, "ez zen gozatsua".</p>

Transkripzioa

- Ta bixkorrak be biherko die atzamarrak, ezta?

- Bee...

- Azala soltau edo...

- Bai, hori... Ni baten Mondrauen ibili nitzenien hau odolduta [erun] nauen. Larri ibili nitzuan, akabau [ezinke]! Asko jo biher da, ta! Han, zerrajeran urten ta Arrasateraiño martxie jotē, ta gero barriro han dantzarixekin ta... Joe! Gero, panderue, osea, atanborie txarra zuan. Narru... zaharra zan; zaharra ta zera, gozatsue ez zan. Oin, oin narrue-ta oin oso ona daukie. Klaro, barrixek daz ta! Ta holaxe.

36. Abadeekin hartu-emana nolakoa zen; "hamarrenak" zer ziren

- **Erref:** ARE-002/006
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:15:57. **Bukatu:** 00:17:32
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Hamarrenak zer ziren. Zikinak (?): gaztainak, oiloak, arrautzak... Garia, artoa ere ematen zitzaien.

Transkripzioa

- ... lehenao "hamarrenak" edo...
- "Hamarrenak"?
- Ze izeten zan hori?
- "Hamarrenak" eta "hazikiñak". "Hazikiñak". Ba, "hamarrenak", lehenao hamarretik bat abadiet.
- Emon biher jakon?
- Emon biher jakon, bai.
- Ta "hazikiñak", "hazikiñak", bueno, zien, ba, gaztaiñak edo... Zer esango [dostat] nik?
- Arrautzak.
- Arrautzak eta...
- Arrautzak eta oillaskue eta...
- Oillaskuek eta...
- Ta gero, auzoko fiestetan-ta oillue bakotxak. Bai, oillo [mordue] etxien. Ta, ba, hiru-lau... lau-bost bat abade egoten zien, ta, ba, harendako nahikua ta sobra.
- Bai, bai. Ta orduen abadiet be asko, e!
- Abadiet?
- Oin aldien...
- Auzo bakotxian bat orduen, ez?
- Auzo bakotxien bat, baiñe zeretan, bertako jaixetan bost bat abade juntau.
- Han juntau. Konbidau, e!
- Konbidau. [...] Mezie emun, ta beste batek [sermoi... bat] ein ta... Ta gero bazkaixe.
- Bazkaixe.
- [Ama ...] txarto.
- Harek preparau biher, ezta?
- Bai, onbre!
- [Zu, ... zertzuk... zien haik]?
- Zien: egurrek, burdikada bat egur. Gero, garixe. Garixe [eren sostenimenturako] fanega bat, fanega bat, berrogeta bost kilo. Gero artue.

37. Kantatzeko zaletasuna

- **Erref:** ARE-001/022
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 01:15:32. **Bukatu:** 01:17:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Kantatzeko zaletasuna. Eskoriatzan abeslari oso onak. Pare bat tenore bikainak.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com